

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE TEREN ÎN JUDEȚUL BOTOȘANI

V. CHIRICA

Platforma Moldovenească ¹ cu floră și faună bogată și variată a oferit omului condiții prielnice de viață încă din perioada cuaternară, fapt constatat prin numeroasele descoperiri arheologice cu resturi de locuire încă din paleolitic. Regiunea dintre Siret și Prut a fost intens cercetată, iar rezultatele obținute au fost adunate într-un volum monografic ²

În cadrul șantierului arheologic Ripiceni—Izvor au fost efectuate noi cercetări de suprafață, care au dus la identificarea altor puncte arheologice necunoscute încă. Aceste investigații, începute de dr. Al. Păunescu în cadrul campaniei din anul 1969, au fost verificate și continuate împreună în anul 1970, când ne-au fost oferite materialele adunate ³, dintre care unele se află în colecțiile Institutului de istorie și arheologie din Iași, iar altele în colecțiile Muzeului de Istorie din Botoșani.

În cele ce urmează vom prezenta noile puncte arheologice depistate și materialele descoperite pe cuprinsul lor.

1. Bold „Dealul Sterleuca” (com. Manoleasa) ⁴

Pe stînga pîrîului Sterleuca (sau Streleuca), pe dealul cu același nume, în imediata apropiere a stațiunii Ripiceni—Izvor, spre nord, a fost identificată o întinsă așezare cu resturi arheologice datînd din epoci diferite: paleolitic, perioada prefeudală (sec. IV e.n. și sec. VIII—IX) și feudalism.

Un gratoar (fig. 2/2), două lame (fig. 1/4, 10) și o așchie care a putut fi întrebuintată și ca străpungător (fig. 2/4), aparținînd paleoliticului superior.

1 *Monografia geografică a R.P.R.*, E. A. Buc. 1960, p. 109.

2 N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *Așezări din Moldova de la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, E. A. Buc. 1970.

3. Aducem calde mulțumiri cercetătorului principal dr. Al. Păunescu pentru bunăvoința de a ne fi oferit spre publicare materialele de față.

4. Pe teritoriile satelor Bold, Ripiceni și Bobuleștii de Sus sînt cunoscute numeroase alte puncte arheologice semnalate de prof. N. Zaharia. Cf. N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *op. cit.*, p. 270—271, 278—279 și respectiv 228—229.

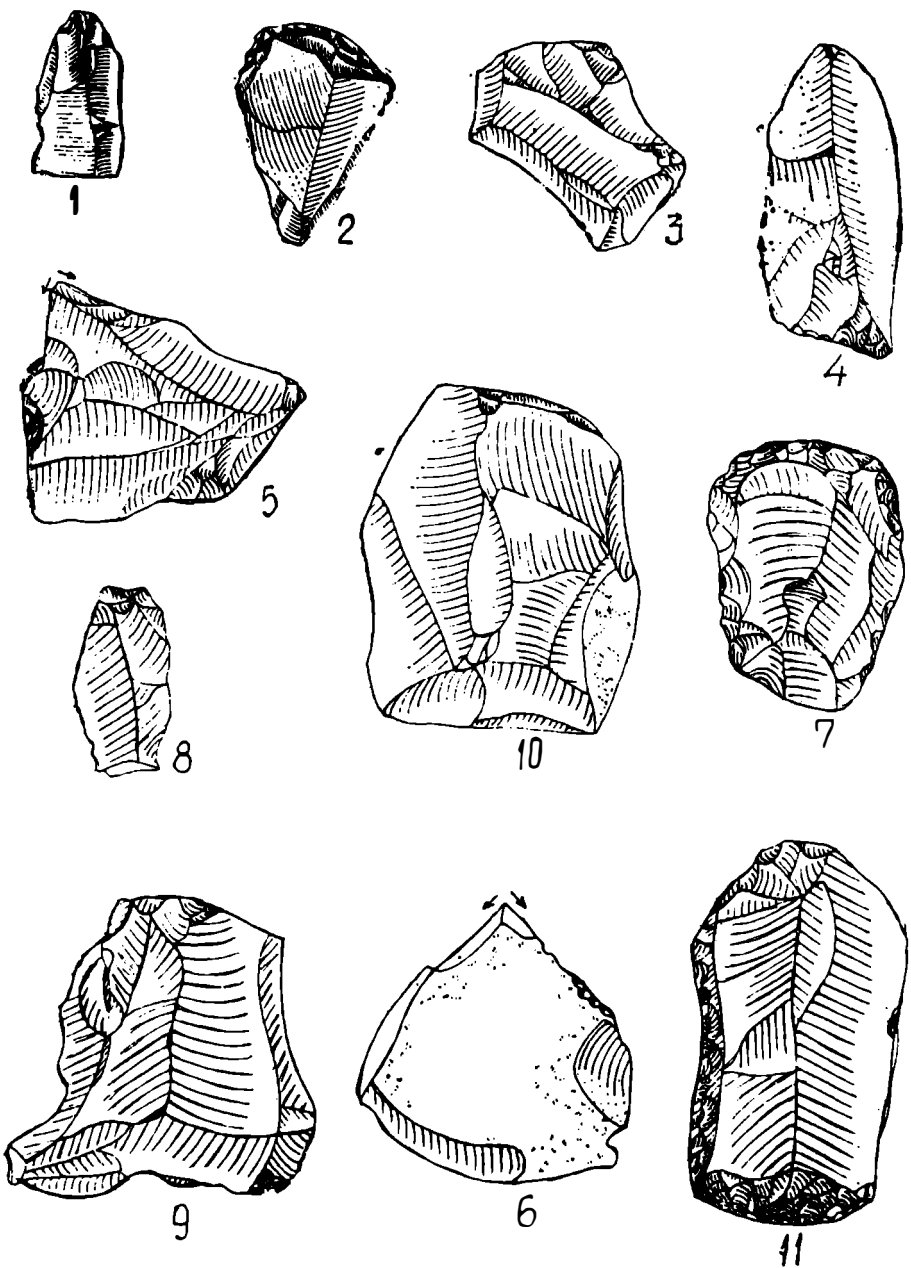

Fig. 1. Unelte din silex : 1—2, 5, 7 Ripiceni-Platoul de la sud de iaz ; 3, Ripiceni-Valea Hirtopului ; 4, 10, Bold-Sterleuca ; 6, Bobuleștii de Sus ; Valea Botcilor ; 8—9, Caraiman ; 11, Ripiceni-Telescu

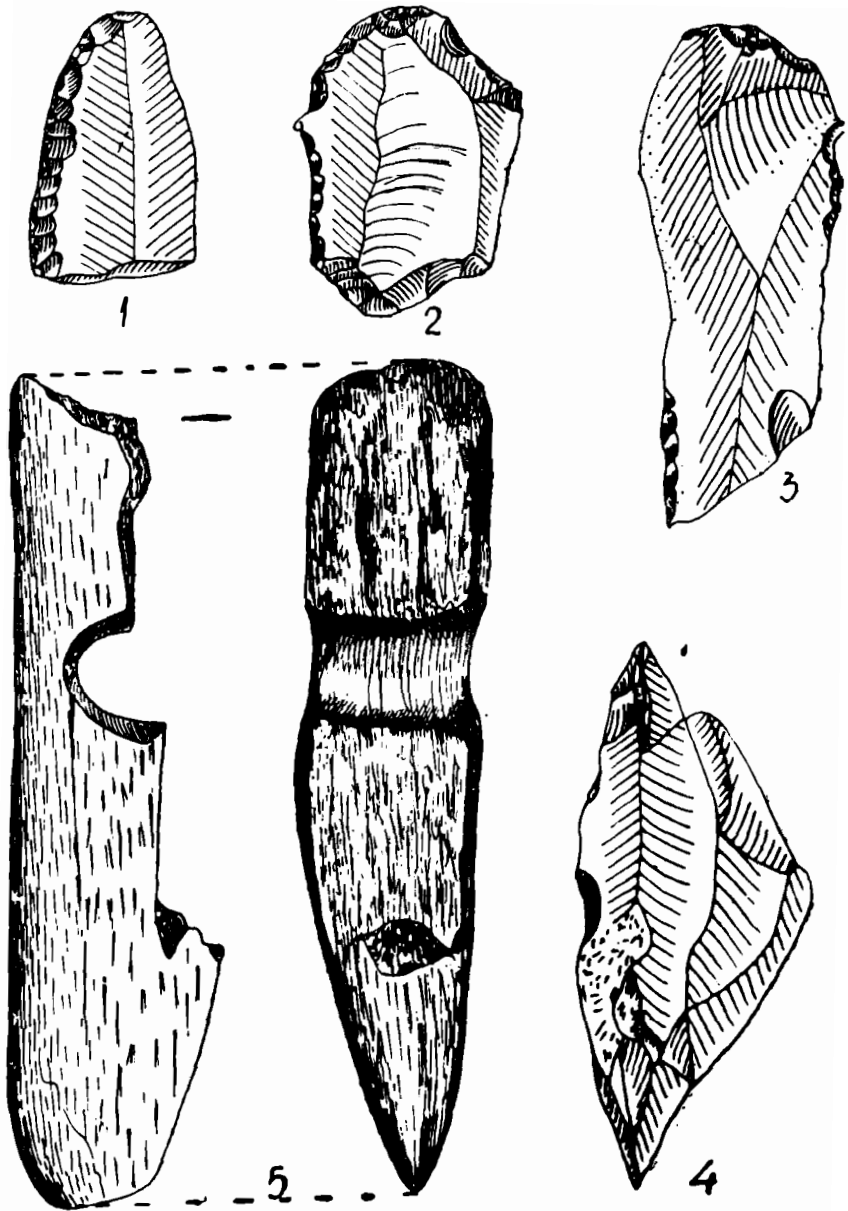

Fig. 2. Unelte de silex și os 1, 5, Ripiceni-Gura Hîrtopului ; 2, 4, Bold-Sterleuca ; 3, Ripiceni-In Ponoară

Ceramica, în mare parte de la începutul epocii migrațiilor, cuprind fragmente de vase lucrate la roată, din pastă fină, cenușie (fig. 7/4, 7—8 ; 8/4, 9—10) și din specia zgrunțuroasă (fig. 8/1—3, 5—8, 11). Alte fragmente datează din secolele VIII—IX (fig. 9/1—5), din secolul al XIV-lea (fig. 9/6), al XV-lea (fig. 10/2) al XVI-lea (fig. 10/1) și din secolul al XVII-lea (fig. 10/3—5). Col. Institut Iași ⁵.

2. Ripiceni „La Telescu” (com. Ripiceni).

La circa 200 m est de fosta fabrică de zahăr, pe terasa inferioară a Prutului, au fost semnalate resturi de locuire neolitică (faza Cucuteni AB), epoca bronzului (cultura Noua), sec. II—III e.n. și secolul al XVIII-lea. În cuprinsul așezării neolitice au fost găsite fragmente ceramice pictate și resturi de locuințe distruse de lucrările agricole, precum și un gratoar (fig. 1/11), lame, așchii și un percutor din silex, un topor din piatră șlefuită și fragmente de rîșniță. Din vremea culturii Noua datează fragmente ceramice din pastă poroasă, prost frământată și inegal arsă, de culoare cărămizie sau cenușiu deschis la exterior și cenușiu închis la interior, decorate uneori cu brîu în relief simplu sau alveolat și cu un șir de găuri incomplete executate din exterior spre interior. Tot acestei culturi îi aparține un fragment de strecurătoare și o toartă de vas, trasă de sub buză, ușor canelată la partea superioară, din pastă aspră, de culoare cărămizie la exterior și negricioasă la interiorul vasului (fig. 7/5). Locuirea din sec. II-III e.n. este reprezentată doar printr-un fragment de buză de amforă din pastă bine frământată și bine arsă, de culoare cărămizie, cu o ușoară fețuială la interior și exterior. Secolul al XVIII-lea este documentat printr-un fragment de vas de culoare cenușie, decorat cu striuri orizontale.

Col. Institut. Iași și Muzeu Botoșani.

3. Ripiceni „La Holm” (com. Ripiceni).

La circa 600 m sud-est de fosta fabrică de zahăr, pe locul numit „La Holm”, s-au identificat două *cenușare-zolniki* de tip Noua cu diametrul de circa 40 m, la distanțe de 60—80 m între ele. De pe cuprinsul lor s-au cules fragmente ceramice și oase de bovine și ovine.

Col. Muzeu Botoșani.

4. Ripiceni „La Iaz la '29” (com. Ripiceni).

La circa 3 km vest de sat, în punctul numit „La Iaz la '29” sau „Lotul '29”, pe coasta de la nord-est de malul iazului, a fost depistată o așezare de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua) și resturi sporadice de locuire din Latène II și din secolul al XVIII-lea. Așezarea de la sfîrșitul epocii bronzului cuprinde patru *cenușare-zolniki* de dimensiuni diferite, aflate la mică distanță unul de altul. De pe cuprinsul lor s-au cules fragmente ceramice din pastă cu pietricele sau cioburi pisate, avînd suprafața exterioară de culoare brună sau brun-roșcată, cu slabe urne de luciu, decorate cu brîu în relief simplu (fig. 6/1)

5 Colecțiile Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol” din Iași.

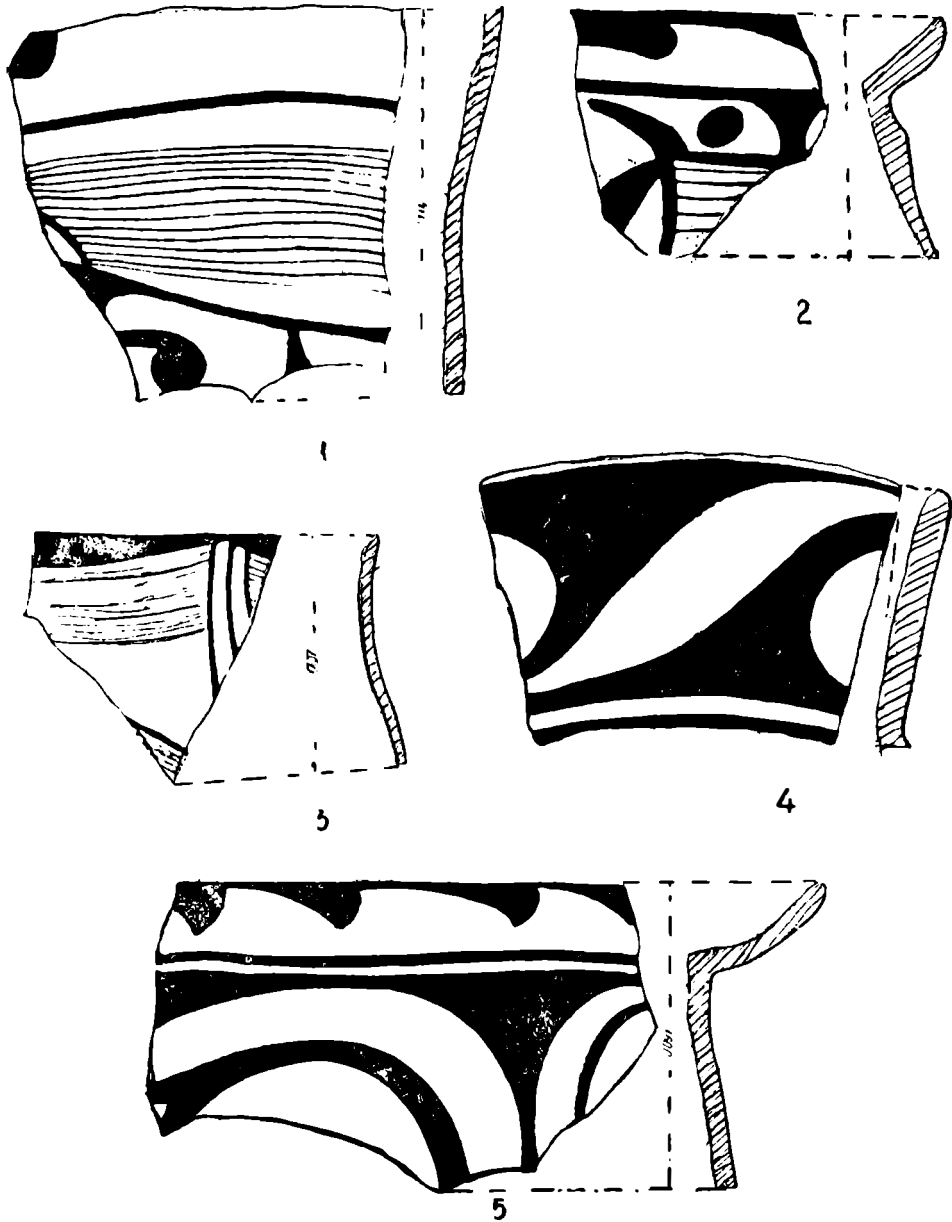

Fig. 3. Ceramică neolitică de la Ripiceni-Gura Hîrtopului

sau alveolat (fig. 7/3) și cu găuri complete sau incomplete (pe același vas), mai mult sau mai puțin rotunde (fig. 7/3), precum și un omoplat crestă (fig. 7/2). Așezarea Latène II este reprezentată numai printr-un fragment de vas

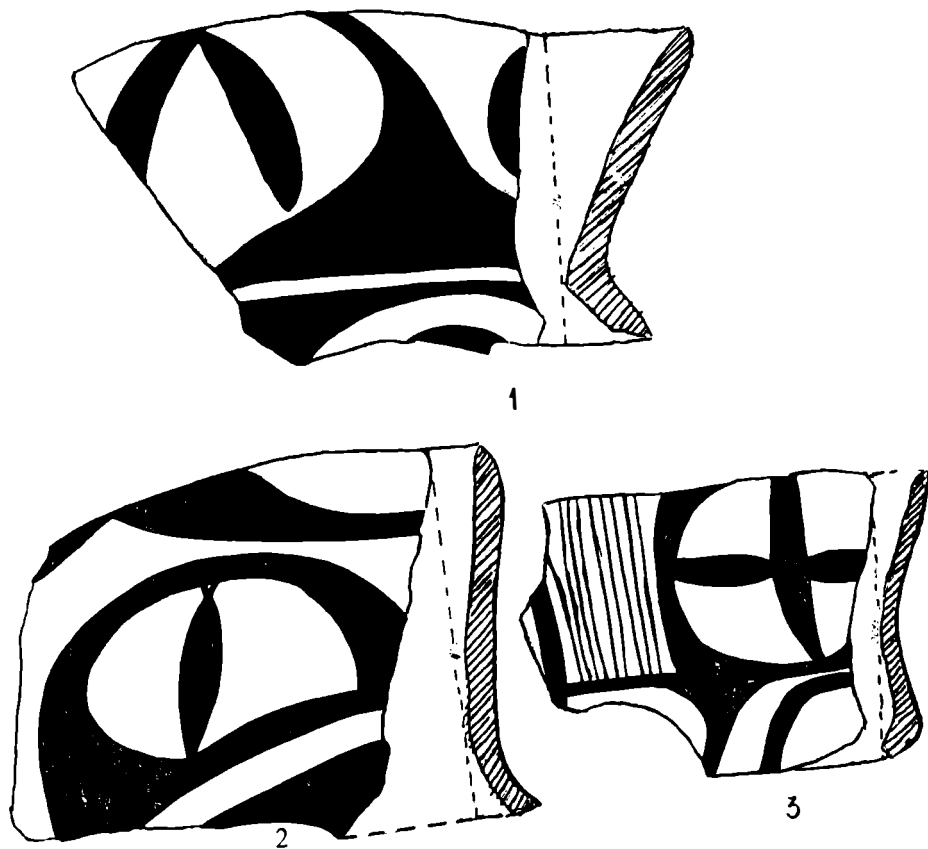

Fig. 4. Ceramică neolitică de la Ripiceni-Gura Hîrtopului

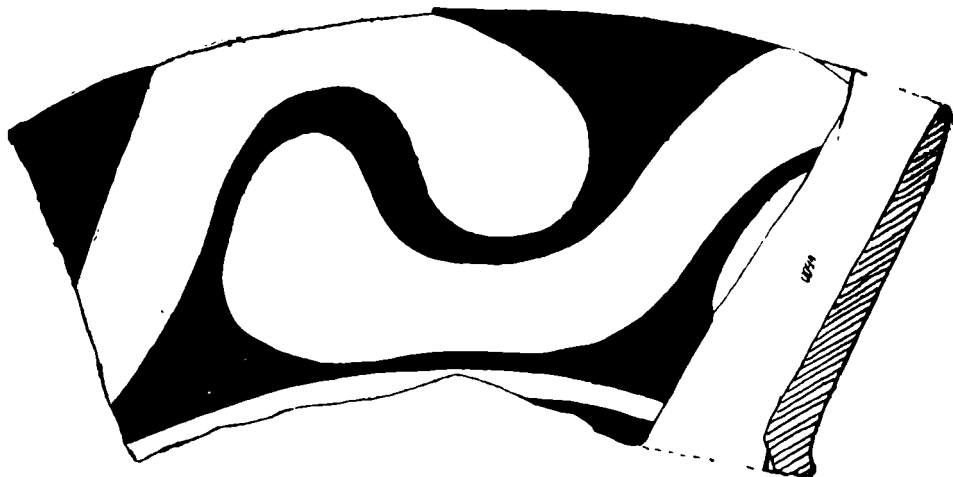
din pastă cu șamotă, decorat cu striuri verticale. Din secolul al XVIII-lea provine un fragment de vas de culoare cenușie, decorat cu striuri orizontale paralele (fig. 10/6).

Col. Institut. Iași.

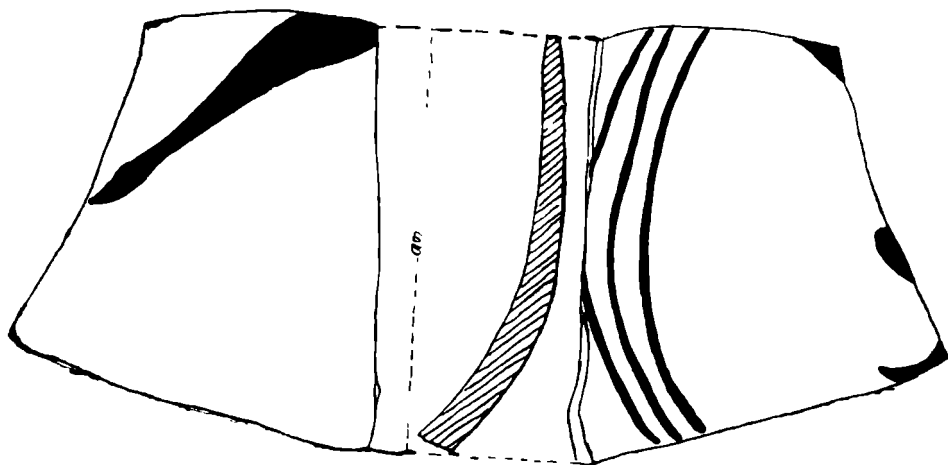
5. Ripiceni „Platoul de la sud de iaz” (com. Ripiceni).

Pe platoul de la sud de iazul de pe „Lotul '29”, la circa 500 m distanță de iaz, s-au găsit piese de silex cu patină albicioasă, dintre care menționăm două gratoare (fig. 1/2, 7), un burin (fig. 1/5) și un fragment de lamă neretușată (fig. 1/1), aparținând paleoliticului superior (Gravetianului).

Col. Institut. Iași.

1

2

Fig. 5. Ceramică neolitică de la Ripiceni-Gura Hîrtopului

6. Ripiceni „Valea Hîrtopului” (com. Ripiceni).

Pe locul numit „Valea Hîrtopului”, la circa 600 m vest de șoseaua Movila Ruptă—Ripiceni, pe imășul de pe această vale s-a găsit o așchie de silex alburiu-albăstrui de aspect paleolitic (fig. 1/3).

Col. Institut. Iași.

7. Ripiceni „La Gura Hîrtopului” (com. Ripiceni).

La circa 600—800 m nord-est de satul Cinghinea, în punctul „La Gura Hîrtopului”, pe botul terasei inferioare dintre Prut și pîrîful Hîrtop, a fost identificată o bogată așezare neolitică. La circa 7—10 m nord de marginea terasei, pe locul numit „În Ponoară” au fost găsite resturi de locuire de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua). Întrucît distanța dintre „La Gura Hîrtopului” și „În Ponoară” este foarte mică, materialele descoperite sînt prezentate împreună.

Prin supraparea unei porțiuni din malul terasei au fost culese numeroase fragmente ceramice pictate din etapa Cucuteni B1, grupa de tip Petreni, între care amintim: fragmente din amforă cu gura lărgită (fig. 4/1), cratere cu carenă și partea superioară concavă (fig. 4/3), amfore bitronconice (fig. 3/1), pahare (fig. 3/3), și străchini (fig. 5/2). Pasta este bine frămîntată și bine arsă. În interiorul vaselor porțiunea nepictată era netezită mai neglijent, iar urmele spatulei sînt uneori vizibile. Fețuiala vaselor constituie fondul pentru pictură, din această cauză au fost fețuite numai suprafețele ce trebuiau pictate. Culoarea fețuiei este crem, mai mult sau mai puțin roșcat. Decorul este pozitiv și uneori aplicat direct pe suprafața mai bine sau mai prost netezită a vasului. În ceea ce privește culorile, acestea sînt uneori mai vii, mai intense (fig. 3, 4-5) sau mai șterse, mai slabe (fig. 4/1-3), situație care se poate datora și compușilor organici din solul în care au zăcut vasele. Vasele sînt pictate cu negru (șocolatiu) pe fond crem sau roșcat, cu excepția unui singur pahar decorat cu negru (șocolatiu) și benzi liniare roșii (fig. 3/3). Decorul este deosebit în funcție de tectonica vasului: gură, gît, umăr și corp. La interior decorul cuprinde în general partea superioară (gîtul și gura), cu excepția unei străchini (fig. 5/2) unde decorul cu elipse coboară pînă pe fundul vasului. În ceea ce privește ornamentația, se constată o îmbinare a motivelor de tip Tripolie ⁶ și Șipeniț ⁷. Astfel, sînt folosite benzi liniare negre, elipse, spirale agățate pe gura amforei (fig. 4/2; 5/1) de tip Tripolian precum și metope cu perle ovale separate, avînd în centru motivul cruciform foliaceu (fig. 4/) de tip Șipeniț.

De asemenea, au mai fost găsite fragmente de tip Cucuteni C, cu scoică pisată în compoziția pastei, precum și un fragment de corn cu urme de prelucrare, o săpăligă din corn cu gaură de înmănușare (fig. 2/5) și o lamă neolitică de silex cu retușe pe latura stîngă (fig. 2/1).

⁶ T. Passek, *Là céramique tripolienne*, Moscova-Leningrad, 1935, p. 47, pl. 2/2. Cf. A. Nițu, *Ceramica Cucuteni B de la Miorcani (Botoșani) în Memoria Antiquitatis*, I, 1969, fig. 289, fig. 6/3.

⁷ O. Kandyba, *Schipenitz Kunst und Geräte eines neolithischen Dorfes (Bücher zur Ur- und Frühgeschichte, 5)*, Viena 1937, p. 73, fig. 78; p. 75, fig. 79, 81-83. Cf. A. Nițu, *op. cit.*, p. 292, fig. 8/3—4.

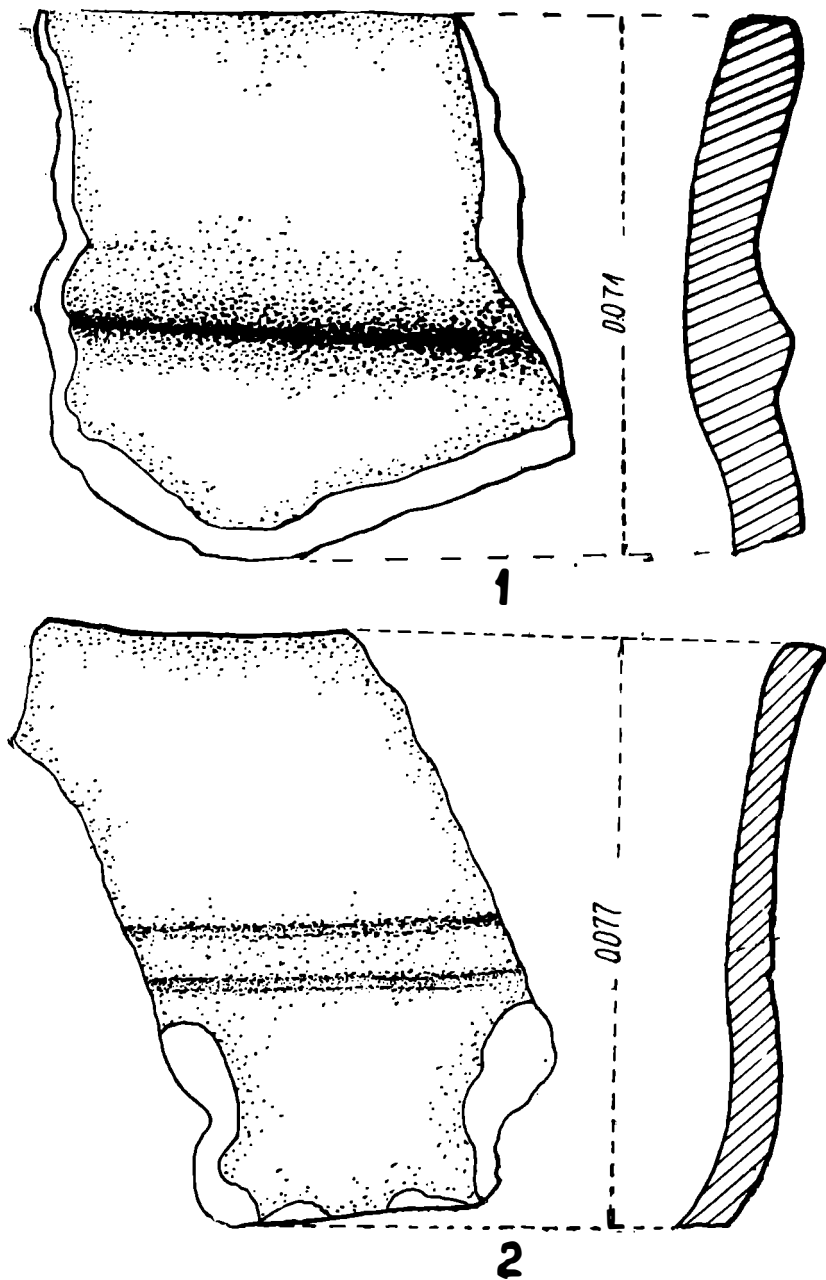

Fig. 6. Ceramică din epoca bronzului (cultura Noua) de la Ripiceni :
1, La Iaz la '29 ; 2, In Ponoară

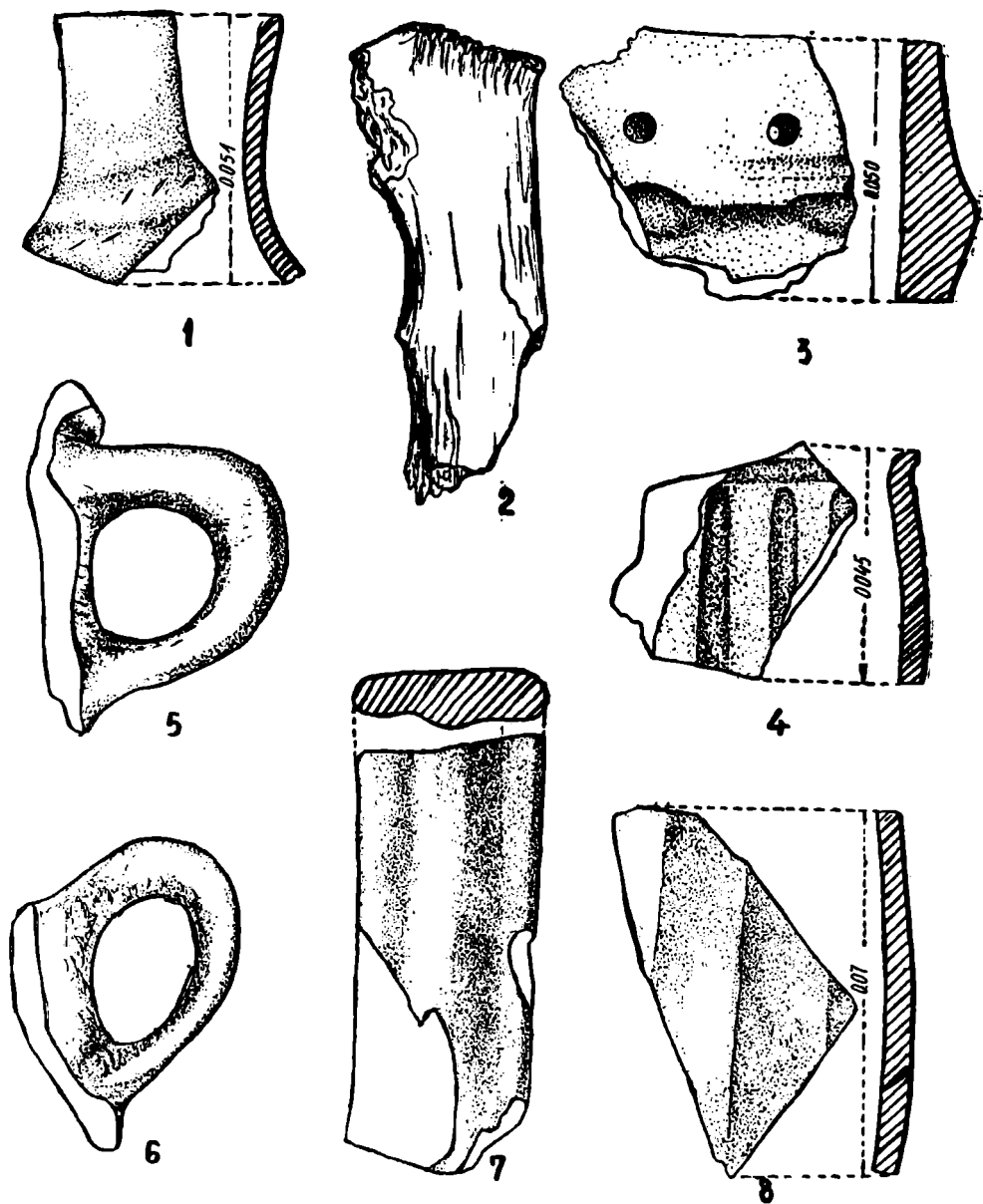

Fig. 7. Fragmente ceramice și omoplat crestat de la Ripiceni : 1, 6, Ina Ponoară ; 2—3, la Iaz la '29 ; 4, 7—8, Bold-Sterleuca ; 5, Ripiceni-Telescu

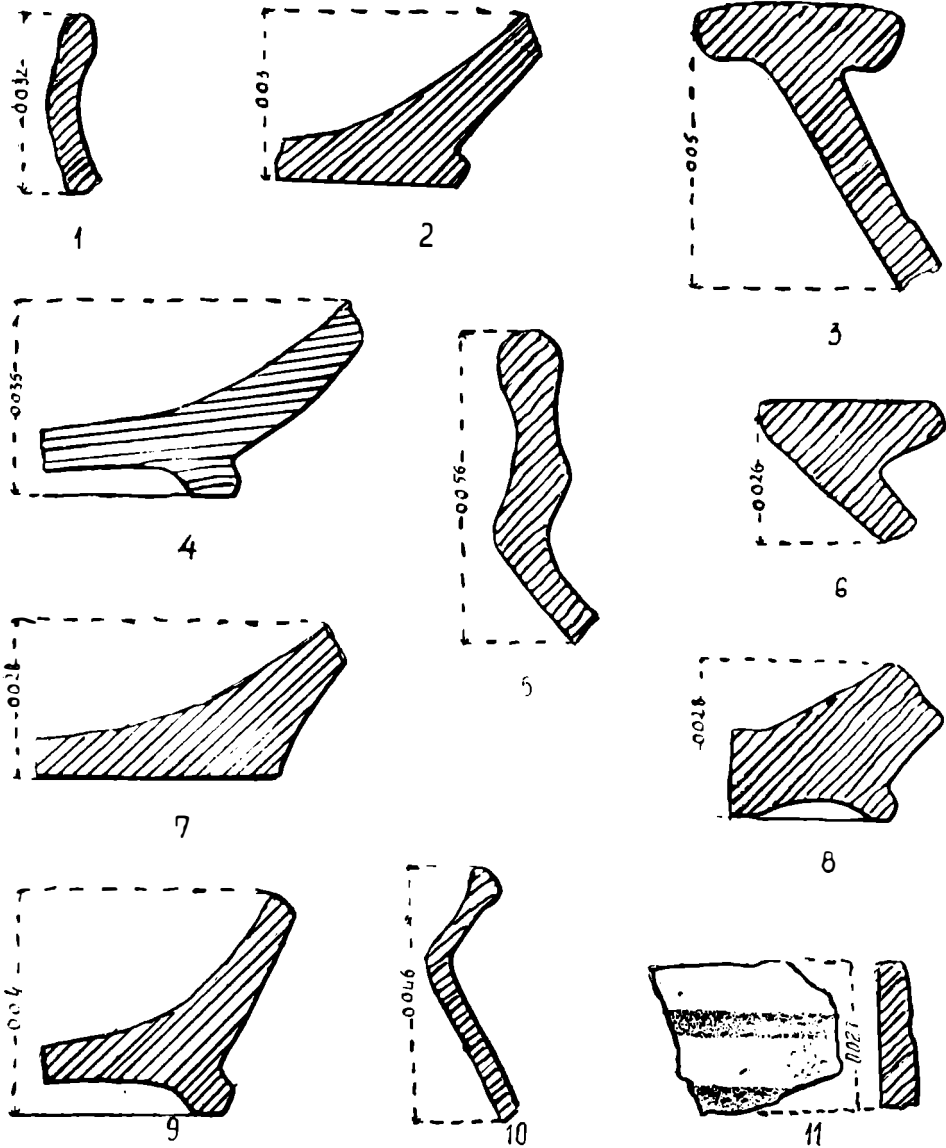

Fig. 8. Ceramică de la începutul epocii migrațiilor de la Bold-Sterleuca

Din aşezarea de la sfârşitul epocii bronzului au fost depistate nouă *cenuşare-zolniki* avînd diametrul de circa 20—30 m şi fiind situate la mică distanţă între ele. De pe cuprinsul lor au fost culese fragmente ceramice din pastă cu scoică pisată ori cu pietricele, de culoare cenuşie sau crem, cu urme de lustru la interior şi exterior. Unele fragmente sînt decorate cu brîu în relief simplu, cu găuri complete sau incomplete, cu două linii orizontale incizate (fig. 6/2) sau cu şiruri de împunsături pe gît şi umăr (fig. 7/1). Printre cioburile descoperite se remarcă un fragment de ceaşcă cu toarta supraînălţată (fig. 7/6). În afară de ceramică s-au mai descoperit omoplaţi crestaţi şi unelte de silex (fig. 2/3).

Col. Institut. Iaşi şi Muzeu Botoşani.

8. Caraiman (com. Mihălăşeni).

Pe tarlăua C.A.P., la circa 700—800 m de marginea de est a satului, au fost descoperite : un fragment de lamă neretuşată (fig. 1/8), o aşchie laemlară (fig. 1/9), precum şi un fragment de vas de la începutul epocii migraţiilor, din pastă de bună calitate, bine frământată, de culoare cenuşie.

Col. Institut. Iaşi.

9. Bobuleştii de Sus „La Pietroi” (com. Ştefăneşti).

Pe locul „La Pietroi”, semnalat şi de către prof. N. Zaharia ⁸, a fost găsită o pipă de lut ars (fig. 10/7), de culoare galben-roşcată, şampilată, cu decoraţie geometrică în registrul superior şi vegetal foliaceu în registrul inferior, datînd din feudalismul dezvoltat.

Col. Institut. Iaşi.

10. Bobuleştii de Sus „Valea Botcilor” (com. Ştefăneşti).

În punctul „Valea Botcilor”, semnalat de asemenea de către prof. N. Zaharia, care a identificat aici o aşezare neolitică ⁹, a mai fost descoperit un burin aparţinînd paleoliticului superior (Gravetianului). (fig. 1/6).

Col. Institut. Iaşi.

În cursul cercetărilor de suprafaţă efectuate pe teritoriul celor patru localităţi, au fost identificate opt puncte noi arheologice, iar în alte două puncte au fost descoperite materiale din alte epoci decît cele semnalate anterior.

Paleoliticul este reprezentat prin piesele descoperite la Bold „Sterleuca”, Ripiceni : „Platoul de la sud de iaz” şi „Valea Hîrtopolului”, tarlăua de la est de satul Caraiman şi Bobuleştii de Sus „Valea Botcilor”.

Din epoca neolitică au fost descoperite două noi aşezări cucuteniene, dintre care una aparţine etapei AB (Ripiceni „Telescu”), iar alta datează din faza B1 (Ripiceni „La Gura Hîrtopolului”).

La sfârşitul epocii bronzului, în vremea culturii Noua, regiunea a fost mai intens locuită. În acest sens amintim cele trei puncte descoperite pe teritoriul satului Ripiceni : „La Holm”, „La Iaz la '29” şi „În Ponoară”, unde

⁸ Punct numit şi „Dealul Botcilor”, Cf. N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmboviţa şi Em. Zaharia, *op. cit.*, p. 228—229.

⁹ *Ibidem*.

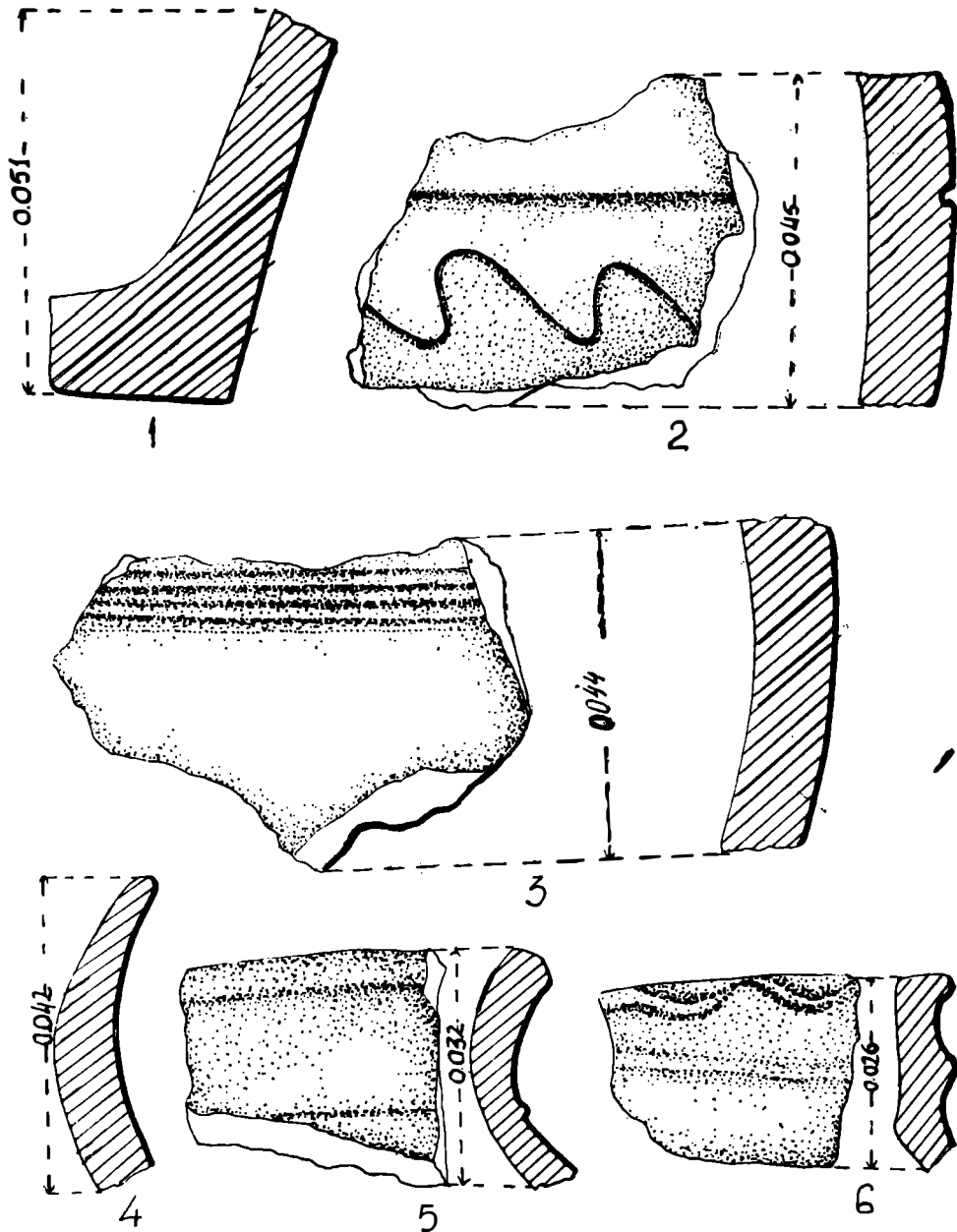

Fig. 9. Ceramică prefeudală și feudală de la Bold-Sterleuca

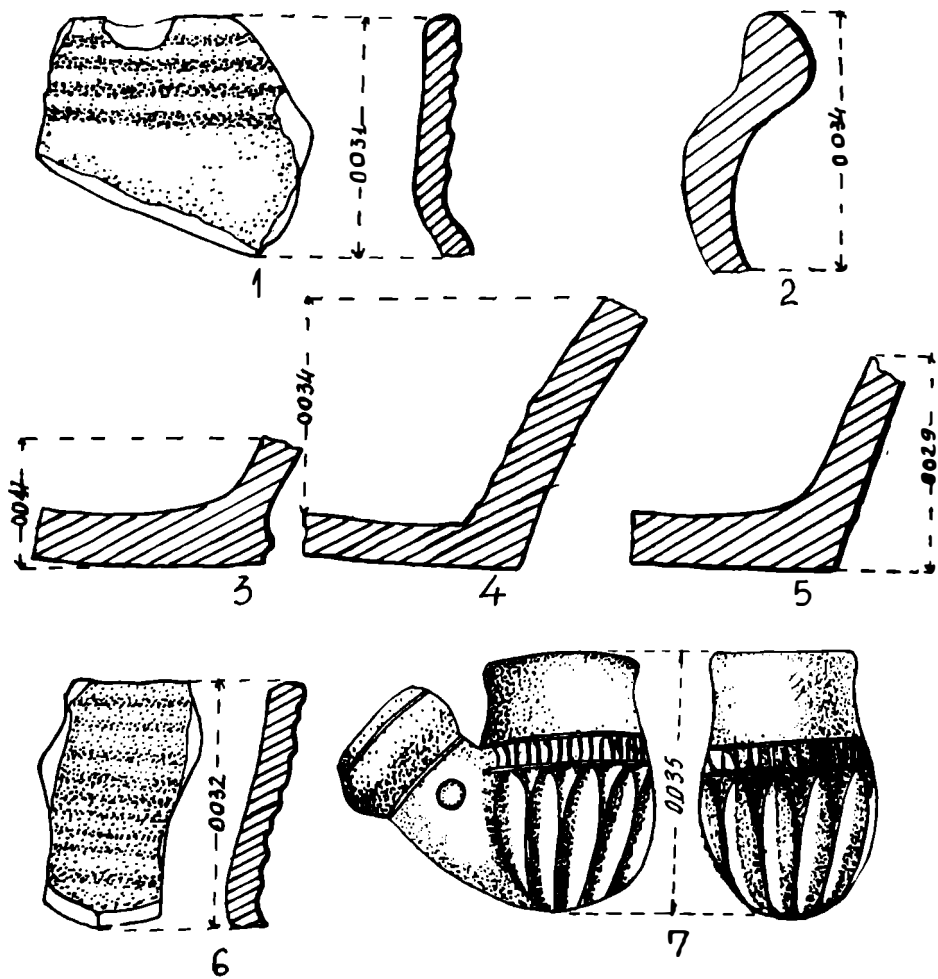

Fig. 10. Ceramică feudală ; 1—5, Bold-Sterleuca ; 6, Ripiceni-La Iaz la '29 ; 7, pipă de lut Bobuleștii de Sus — La Pietroi

au fost semnalate așezări cu locuințe de tip *cenușar-zolniki*, precum și punctul Ripiceni „Telescu”, unde au fost descoperite fragmente ceramice de tip Noua.

Epoca a doua a fierului este documentată doar printr-un fragment de vas găsit la Ripiceni „Lotul '29”. La fel de slab este reprezentată și perioada corespunzătoare provinciei romane Dacia, doar printr-un fragment de amforă la Ripiceni „Telescu”. Așezarea din punctul Bold „Sterleuca” cu resturi de locuire de la începutul epocii migrațiilor, ne sugerează o populare mult mai intensă, începând din veacul al IV-lea e.n.

Slabele urme de locuire din feudalismul dezvoltat, identificate la Ripiceni „Lotul '29”, „Telescu” și „Bobuleștii de Sus” „La Pietroi” prezintă importanță doar pentru localizarea vechilor așezări dispărute, menționate în documentele vremii.

RECHERCHES D'ARCHÉOLOGIQUES DE SURFACE DANS LE DÉPARTAMENT DE BOTOȘANI

R é s u m é

Les terrasses de Pruth ont offert à l'homme, de tout les temps de favorables conditions de vie.

Dans le département de Botoșani, sur le territoire des villages Bold. Ripiceni, Caraiman, Bobuleștii de Sus, au dehors des points archéologiques, découverts auparavant, ont été identifiés des nouveaux établissements avec des traces paléolithiques (Aurignacien et Gravattien), néolithiques (civilisation de Cucuteni), fin de l'âge du bronze (civilisation de Noua), La Tène II, II-ème—III-ème siècles de notre ère, début de l'époque des migrations, préféodale et féodale.

Les fouilles archéologiques qui seront effectués dans ces habitats apporteront, sans doute, de nouvelles preuves en ce qui concerne la vie et les occupations des hommes qui ont habité en cette région dans les diverses époques de l'histoire.

LÉGENDE DES FIGURES

- Fig. 1. — Outils en silex : 1, 2, 5, 7, Ripiceni-Plateau au sud de l'étang ; 3, Ripiceni-Valea Hîrtopului ; 4, 10, Bold-Streleuca ; 6, Bobuleștii de Sus-Valea Botcilor ; 8—9, Caraiman ; 11, Ripiceni-Telescu.
- Fig. 2. — Outils en silex et os : 1, 5, Ripiceni-Gura Hîrtopului ; 2, 4, Bold-Streleuca ; 3, Ripiceni-In Ponoară.
- Fig. 3. — Céramique néolithique de Ripiceni-Gura Hîrtopului.
- Fig. 4. — Céramique néolithique de Ripiceni-Gura Hîrtopului.
- Fig. 5. — Céramique néolithique de Ripiceni-Gura Hîrtopului.
- Fig. 6. — Céramique de l'âge du bronze (civilisation de Noua) de Ripiceni ; 1, La Iaz la '29 ; 2, In Ponoară.
- Fig. 7. — Fragments céramiques et omoplate cranté de Ripiceni : 1, 6, In Ponoară ; 2—3, La Iaz la '29 ; 4, 7—8, Bold-Streleuca ; 5, Ripiceni-Telescu.
- Fig. 8. — Céramique du commencement de l'époque des migrations de Bold-Streleuca.
- Fig. 9. — Céramique préféodale et féodale de Bold-Streleuca.
- Fig. 10. — Céramique féodale : 1—5, Bold-Streleuca ; 6, Ripiceni-La Iaz la '29 ; 7, pipe en terre cuite : Bobuleștii de Sus-La Pietroi.